

ΙΣΤΟΡΙΑ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ

(ΝΕΟ ΚΑΙ ΠΑΛΑΙΟ ΣΥΣΤΗΜΑ)

ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

ΘΕΜΑ Α1

Να δώσετε το περιεχόμενο των παρακάτω όρων:

- α) Νεοτουρκικό κίνημα
- β) Βαλκανικό Σύμφωνο
- γ) ΕΟΚΑ

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Α2

Να χαρακτηρίσετε τις προτάσεις που ακολουθούν, γράφοντας στο τετράδιό σας τη λέξη Σωστό ή Λάθος δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

- α) Μοναδικό κίνητρο της αποικιοκρατίας ήταν η εξυπηρέτηση οικονομικών και στρατηγικών συμφερόντων.
- β) Ο Χαρίλαος Τρικούπης καθιέρωσε συνταγματικά τη μονιμότητα των δημοσίων υπαλλήλων.
- γ) Η επιχείρηση εισβολής της Γερμανίας στην Ελλάδα βασίστηκε στο σχέδιο «Μαρίτα».
- δ) Ο όρος «σιδηρούν παραπέτασμα» (iron curtain) ανήκει στον πρόεδρο των ΗΠΑ Χάρυ Τρούμαν.
- ε) Τα Δωδεκάνησα ενσωματώθηκαν στην Ελλάδα με τη Συνθήκη των Παρισίων (1947).

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Β1

Να αναπτύξετε τα αίτια και τα αποτελέσματα της Επανάστασης της 3ης Σεπτεμβρίου 1843.

Μονάδες 12

ΘΕΜΑ Β2

Ποιες απόψεις διατυπώθηκαν για την ευρωπαϊκή ενοποίηση στα τέλη της δεκαετίας του 1940 (μονάδες 9) και ποιοι ήταν οι «πατέρες της Ευρώπης»; (μονάδες 4)

Μονάδες 13

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΘΕΜΑ Γ1

Αντλώντας στοιχεία από τα κείμενα που σας δίνονται και με βάση τις ιστορικές σας γνώσεις, να αναφερθείτε:

α) στις τεχνολογικές καινοτομίες, τις πηγές ενέργειας και τα μέσα μεταφοράς και συγκοινωνίας στην Αγγλία, κατά τη Βιομηχανική Επανάσταση (μονάδες 12) και

β) στο ανθρώπινο δυναμικό που απασχολήθηκε στη βιομηχανία της Αγγλίας, καθώς και στις συνθήκες εργασίας του (μονάδες 13).

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

Η τεράστια αυτή βιομηχανία [άνθρακα], μολονότι ίσως δεν αναπτυσσόταν αρκετά γρήγορα για πραγματικά μαζική εκβιομηχάνιση σημερινού τύπου, ήταν ωστόσο αρκετά μεγάλη για να δώσει κίνητρο στη βασική εφεύρεση που έμελλε να μετασχηματίσει τις βιομηχανίες κεφαλαιουχικών αγαθών: το σιδηρόδρομο. Διότι τα ορυχεία δεν χρειάζονταν απλώς ατμομηχανές μεγάλης ισχύος σε μεγάλες ποσότητες, αλλά και αποτελεσματικά μέσα μεταφοράς μεγάλων ποσοτήτων άνθρακα από το μέτωπο εξόρυξης στο φρέαρ¹, και ιδίως από την είσοδο της στοάς στο σημείο φόρτωσης. [...] Στις δύο πρώτες δεκαετίες της ζωής του σιδηροδρόμου (1830-50) η παραγωγή σιδήρου στη Βρετανία αυξήθηκε από 680.000 σε 2.250.000 [τόνους] –με άλλα λόγια, τριπλασιάστηκε. Η παραγωγή άνθρακα ανάμεσα στο 1830 και το 1850 τριπλασιάστηκε επίσης από 15 σε 49 εκατομμύρια τόνους. Η τεράστια αυτή αύξηση οφειλόταν κυρίως στο σιδηρόδρομο, γιατί για κάθε μίλι σιδηροδρομικής γραμμής χρειάζονταν 300 τόνοι σιδήρου μόνο για τη σιδηροτροχιά. [...] Το 1830 υπήρχαν μερικές δωδεκάδες μίλια σιδηροδρομικών γραμμών σε όλο τον

¹ πηγάδι

κόσμο –κυρίως η γραμμή από το Liverpool στο Manchester. Ως το 1840 υπήρχαν 4.500 μίλια και ως το 1850 πάνω από 23.500 μίλια. Οι πιο πολλές γραμμές σχεδιάστηκαν σε περιόδους κερδοσκοπικού παραληρήματος, γνωστού ως «μανία των σιδηροδρόμων», όπως του 1835-37, και ιδίως του 1844-47· οι πιο πολλές κατασκευάστηκαν κατά μέγα μέρος με βρετανικά κεφάλαια, βρετανικό σίδηρο, βρετανικά μηχανήματα και τεχνογνωσία.

E.J. Hobsbawm, Η εποχή των Επαναστάσεων , 1789-1848, μτφρ. Μαριέτα Οικονομοπούλου, Αθήνα, Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, 1990, σσ. 65-68.

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

Ο πρώτος και ίσως ο ζωτικότερος παράγων που έπρεπε να κινητοποιηθεί και να ανακαταταναμεηθεί ήταν η εργασία, διότι βιομηχανική οικονομία σημαίνει απότομη πτώση του γεωργικού (δηλαδή αγροτικού) πληθυσμού και απότομη αύξηση του μη γεωργικού (δηλαδή του πληθυσμού στα αστικά κέντρα) και ασφαλώς σημαίνει (όπως στην περίοδο που μας απασχολεί) μια ταχύτατη γενική πληθυσμιακή αύξηση. [...] Μια βιομηχανική οικονομία χρειάζεται εργατική δύναμη που ασφαλώς θα προέλθει από τον προηγουμένως μη βιομηχανικό τομέα. Ο αγροτικός πληθυσμός στο εσωτερικό ή στο εξωτερικό, με τη μορφή μετανάστευσης (κυρίως της ιρλανδικής), ήταν οι πιο εμφανείς πηγές εργατικού δυναμικού, τις οποίες συμπλήρωναν οι διάφοροι μικροπαραγωγοί και οι φτωχοί εργαζόμενοι. [...] Στα εργοστάσια, όπου το πρόβλημα ήταν επιτακτικότερο, θεωρούνταν συχνά πιο βολικό να προσλαμβάνονται γυναίκες και παιδιά, που ήταν ευπειθέστεροι αλλά και χαμηλόμισθοι εργαζόμενοι. Από το σύνολο των εργατών στις αγγλικές κλωστοϋφαντουργίες στα 1834 -47 το ¼ περίπου ήταν άντρες, περισσότερο από το 50% γυναίκες και κορίτσια, και το υπόλοιπο αγόρια κάτω των 18 χρόνων [...].

Αναμφίβολα, το χωριατόπαιδο δεν θα θεωρούσε τη ζωή αυτή πιο εξαρτημένη ή πιο άθλια από των γονιών του [...]. Αλλά για τον ελεύθερο άνθρωπο, το εργοστάσιο, όπου έμπαινε απλώς ως «εργατική δύναμη», ήταν κάτι μόλις προτιμότερο από τη σκλαβιά, και όλοι, εκτός από τους πιο πεινασμένους, προσπαθούσαν να το αποφύγουν· ακόμη κι αν δεν το απέφευγαν, προσπαθούσαν από μέσα να αντισταθούν στη δρακόντεια πειθαρχία με πολύ μεγαλύτερο πείσμα απ' ό,τι οι γυναίκες και τα παιδιά, που τα προτιμούσαν γι' αυτό οι εργοστασιάρχες. Και, φυσικά, στη δεκαετία του

ΘΕΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΩΝ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ 2016

1830 και μέρος της δεκαετίας του 1840, ακόμη και η υλική κατάσταση του εργοστασιακού προλεταριάτου άρχισε να παρουσιάζει επιδείνωση.

E.J. Hobsbawm, ό.π., σσ. 70-72, 74 και 271.

Σημ. Τα κείμενα Α και Β αποδόθηκαν στο μονοτονικό.

ΘΕΜΑ Δ1

Αξιοποιώντας στοιχεία από τα παρακάτω κείμενα που σας δίνονται και με βάση τις ιστορικές σας γνώσεις, να αναφερθείτε:

α) στις ανθρώπινες απώλειες και στις ηθικές, οικονομικές και πολιτικές συνέπειες του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου (μονάδες 13) και

β) στις συνέπειες του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου στο πεδίο των διεθνών σχέσεων (μονάδες 12).

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

Ναι, πρέπει να ξέρουν όλοι καλά ότι οι ακρωτηριασμένοι δεν θεωρούν τους εαυτούς τους περιθωριακούς, άτυχους ή άσχημους. Όλοι εμείς, οι κουλοί, οι μονόφθαλμοι, οι παραμορφωμένοι, ισχυριζόμαστε ότι αξίζουμε σωματικά και ψυχικά το ίδιο και ακόμα περισσότερο από τον οποιονδήποτε... Αμέ! Όμως αυτοί που χρησιμοποίησαν τα δυο τους πόδια για να τρέξουν γρηγορότερα στην επίθεση, αν έχουν ακρωτηριασθεί, κρατούνται σε απόσταση στη ζωή από αυτούς που ζέσταναν τα δυο τους πόδια στο μαγκάλι ενός γραφείου... Δώστε μας μια θέση στην κοινωνία και μάθετε ότι αυτή τη θέση ξέρουμε πώς να την κερδίσουμε .

Maurice Leblanc

Αρσέν Λουπέν, Το χρυσό τρίγωνο, στο Marc Ferro, Ο Πρώτος Παγκόσμιος Πόλεμος 1914- 1918, μτφρ. Τζίνα Κατσιλιέρη, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα , 1993, σ. 451.

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

Η Γαλλία και η Αγγλία, οι οποίες άκμαζαν το 1914, κατεστραμμένες τώρα από τις πολεμικές επιχειρήσεις [...] δεν είχαν πλέον κανένα κέρδος

ΘΕΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΩΝ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ 2016

από τα κεφάλαια που είχαν τοποθετήσει στη Ρωσία και την οθωμανική αυτοκρατορία. Με τις βάσεις της οικονομίας τους αποδυναμωμένες, έχασαν τα πλεονεκτήματα που τους έδινε το οικονομικό τους προβάδισμα απέναντι στη Γερμανία και τις άλλες χώρες. Έτσι οι Ηνωμένες Πολιτείες μπορούν να θεωρούνται οι μόνοι πραγματικοί νικητές του πολέμου, αφού διατήρησαν το έδαφός τους άθικτο και έγιναν οι δανειστές όλων των άλλων εμπόλεμων χωρών.

Ο ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ [ΤΟΥ Α΄ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ]

	Επιστρατευμένοι μεταξύ του 1914 και του 1918*	Νεκροί *	Τραυματίες *	Ποσοστό των νεκρών, των αναπήρων και των τραυματιών του συνόλου των επιστρατευμένων (%)*
Γαλλία	8.41	1.35	3.50	60
Μεγάλη Βρετανία	8	0.95	2	37
Ιταλία	5.25	0.50	-	-
Η.Π.Α.	4	0.10	-	-
Ρωσία	-	2.30	-	-
Γερμανία	13	1.60	4	41
Αυστροουγ γαρία	9	1.45	2	38
Τουρκία	-	0.40	-	-

*Οι αριθμοί δηλώνουν εκατομμύρια

Marc Ferro, ό.π., σ. 449.

ΚΕΙΜΕΝΟ Γ

Οι θέσεις του Γουίλσον, [Woodrow Wilson] που έχουν εκφραστεί από τον Ιανουάριο του 1918 σε ένα μήνυμα προς το Κογκρέσσο των Ηνωμένων Πολιτειών (όπου απαριθμούνται τα περίφημα «14 σημεία» πάνω στα οποία θα πρέπει να βασιστεί η μελλοντική ειρήνη), αναφέρουν με πολύ καινοτόμο τρόπο το δικαίωμα των λαών στην αυτοδιάθεση και εισηγούνται την εγκατάλειψη της μυστικής διπλωματίας, την ελευθερία των θαλασσών, τον

ΘΕΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΩΝ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ 2016

αφοπλισμό, «αμοιβαίες εγγυήσεις πολιτικής ανεξαρτησίας και εδαφικής ακεραιότητας» στο πλαίσιο μιας «Κοινωνίας των Εθνών» κ.λπ. Πέρα από τις γενναιόψυχες προθέσεις αυτού του προγράμματος –που οι περισσότεροι Ευρωπαίοι κρίνουν «ουτοπικό»–, ο Γουίλσον ενδιαφέρεται πραγματικά να αποφευχθούν οι επερχόμενες τριβές, περιορίζοντας όσο γίνεται την απογοήτευση των ηττημένων.

Serge Berstein - Pierre Milza, Η Ευρωπαϊκή Συμφωνία και η Ευρώπη των Εθνών 1815 - 1919, μτφρ. Αναστάσιος Κ. Δημητρακόπουλος, Αθήνα, Αλεξάνδρεια, 1997, σ. 277.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

ΘΕΜΑ Α1

α) Νεοτουρκικό κίνημα: σχολικό βιβλίο, σελ. 66-67 «Και οι Οθωμανοί Τούρκοι... την εκδίωξη των χριστιανών της χώρας».

β) Βαλκανικό σύμφωνο: σχολικό βιβλίο, σελ. 107-108 «Η Ελλάδα συνυπέγραψε στις 9 Φεβρουαρίου 1934... στο ανεπιθύμητο αυτό αποτέλεσμα».

γ) ΕΟΚΑ: σχολικό βιβλίο, σελ. 163 «Την 1^η Απριλίου 1955... τον Μάρτιο του 1956».

ΘΕΜΑ Α2

α) Λάθος (σελ.55)

β) Λάθος (σελ. 61)

γ) Σωστό (σελ. 120)

δ) Λάθος (σελ. 135)

ε) Σωστό (σελ. 138)

ΘΕΜΑ Β1

Σχολικό βιβλίο, σελ. 35-36 «Τον αρχικό γενικό ενθουσιασμό... από την πλειοψηφία του κοινοβουλίου».

ΘΕΜΑ Β2

Σχολικό βιβλίο, σελ. 154 «Βέβαια, στα τέλη της δεκαετίας του 1940... έμειναν στην ευρωπαϊκή μνήμη ως “πατέρες της Ευρώπης”».

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΘΕΜΑ Γ1.

Σχολικό Βιβλίο σελ. 9, 41-42

Η Βιομηχανική Επανάσταση, που είχε αρχίσει στην Αγγλία τον 18ο αιώνα, εξαπλώνεται στα υπόλοιπα κράτη της Βόρειας Ευρώπης. Μια νέα τάξη, η εργατική, έρχεται στο προσκήνιο, τα συμφέροντα της οποίας θα συγκρουστούν με αυτά της αστικής τάξης. Παράλληλα, κάνουν την εμφάνισή τους ο συνδικαλισμός και το γυναικείο κίνημα.

α) Ο λόγος για τον οποίο οι επαναστατικές αλλαγές στην τεχνολογία και στην οργάνωση της βιομηχανικής παραγωγής συνέβησαν πρώτα στην Αγγλία είναι ότι εκεί υπήρχαν οι κατάλληλες συνθήκες. Στην Αγγλία στον τομέα της κλωστοϋφαντουργίας, όπου συντελέστηκε πρώτα η εκβιομηχάνιση της παραγωγής, παρουσιάστηκαν, στο τελευταίο τέταρτο του 18ου αιώνα, μεγάλη αύξηση της ζήτησης βαμβακερών υφασμάτων και ταυτόχρονα αδυναμία των παραγωγών και των εμπόρων να ικανοποιήσουν αυτή τη ζήτηση. Τεχνολογικά επιτεύγματα, ωστόσο, έδωσαν τη δυνατότητα μεγάλης αύξησης της παραγωγής κλωστών και υφασμάτων. Τη μηχανική ανέμη, την «κλώστρια Τζένη», όπως ονομάστηκε, ακολούθησαν άλλες εφευρέσεις και τεχνολογικές εφαρμογές τους στην παραγωγή, με αποκορύφωμα την ατμομηχανή. Η Αγγλία διέθετε, επιπλέον, σε σύγκριση με τις άλλες χώρες της Ευρώπης, ελεγχόμενες πηγές πρώτων υλών και αγορές των βιομηχανικών προϊόντων στις αποικίες της, καθώς και τον απαραίτητο εμπορικό στόλο για την ασφαλή μεταφορά των προϊόντων. Η χώρα αυτή διέθετε ακόμη ένα εξαιρετικά ανεπτυγμένο σύστημα πλωτής και οδικής

συγκοινωνίας, καθώς και μεγάλες ποσότητες γαιάνθρακα σε βάθος που επέτρεπε την εξόρυξή του με τα μέσα της εποχής.

Σύμφωνα με τα στοιχεία που αντλούνται από το ιστορικό παράθεμα του E.J. Hobsbawm, η βιομηχανία άνθρακα αποτέλεσε την ώθηση για την κεφαλαιώδους σημασίας εφεύρεση του σιδηρόδρομου δεδομένου ότι για τα ορυχεία απαιτούνταν πέρα από ατμομηχανές και μέσα μεταφοράς των μεγάλων ποσοτήτων του άνθρακα. Ειδικότερα, σύμφωνα με την πηγή τις δύο πρώτες δεκαετίες από την εφεύρεσή του η παραγωγή στη Βρετανία τριπλασιάστηκε τόσο του σιδήρου (από 680.000 σε 2.250.000 τόνους) όσο και του άνθρακα (από 15 σε 49 εκατομμύρια). Αυτή η ενίσχυση της παραγωγής αποδόθηκε στο σιδηρόδρομο δεδομένου ότι για κάθε μίλι σιδηροτροχιάς απαιτούνταν 300 τόνοι σιδήρου. Έτσι, ως το 1850 είχαν κατασκευαστεί πάνω από 23.500 μίλια σιδηροδρομικής γραμμής. Η πλειονότητά της σχεδιάστηκε στο πλαίσιο της «μανίας των σιδηροδρόμων», αυτού του κερδοσκοπικού παραληρήματος του 1835-37 και 1844-47. Τέλος, προστίθεται ότι η κατασκευή τους αποδίδεται σε βρετανικά μέσα, όπως κεφάλαια, σίδηρο, μηχανήματα και τεχνογνωσία.

Διάφορες εφευρέσεις και τεχνολογικά επιτεύγματα, λοιπόν, -στην Αγγλία στην αρχή και στη συνέχεια σε πολλές χώρες της Ευρώπης και στις ΗΠΑ- είχαν ως αποτέλεσμα να αυξηθούν κατακόρυφα η παραγωγικότητα και το κατά κεφαλήν εισόδημα του ανθρώπου. Επρόκειτο μάλιστα για αύξηση μεγεθών και για γενικότερη ανάπτυξη που αποδείχτηκαν εξελίξεις με δική τους νομοτέλεια, σχεδόν ανεξέλεγκτες.

β) Στην Αγγλία υπήρχε το απαιτούμενο εργατικό δυναμικό καθώς και το αγροτικό πλεόνασμα από τις περιφράξεις κοινοτικών γαιών από τους μεγάλους γαιοκτήμονες στα κτήματά τους. Επιπρόσθετα, σύμφωνα με το Κείμενο Β, το ανθρώπινο δυναμικό ήταν αναμενόμενο να αντληθεί από το γεωργικό πληθυσμό-μη βιομηχανικό τομέα. Αυτό διαμορφώθηκε από την εσωτερική και εξωτερική μετανάστευση (κυρίως την ιρλανδική), αλλά και από μικροπαραγωγούς και ενδεείς εργαζομένους. Εκτός από αυτούς και ιδιαίτερα στα εργοστάσια απασχολούνταν γυναίκες και παιδιά. Στις αγγλικές κλωστοϋφαντουργίες του 1834-1847, συγκεκριμένα, το ¼ περίπου μόνο ήταν άντρες, ενώ σε ποσοστό υψηλότερο από του 50% του συνόλου απασχολούνται γυναίκες και το υπόλοιπο ήταν παιδιά.

Στην ίδια ιστορική πηγή αποκαλύπτονται και οι συνθήκες εργασίας στα εργοστάσια, οι οποίες χαρακτηρίζονταν ως δουλικές. Γι' αυτό το λόγο επιλέγονταν γυναίκες και παιδιά, που θεωρούνταν ευπειθέστεροι και αμοίβονταν με πενιχρούς μισθούς. Στον αντίποδα, πέρα από τους ενδεείς, η πλειονότητα προσπαθούσε να αποφύγει την εργασία σε αυτά ή επιχειρούσε να αντιδράσει στην ασφυκτική πίεση. Καταληκτικά, μεταξύ του 1830 και 1840 συνολικά ακόμα και η υλική κατάσταση του «εργοστασιακού προλεταριάτου» επιδεινώθηκε.

ΘΕΜΑ Δ1

Σχολικό βιβλίο, σελ. 80-81

α) Ο Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος τελείωσε ύστερα από τεράστιες καταστροφές και μεγάλες πολιτικές και κοινωνικές αναστατώσεις. Από τα 65 εκατομμύρια άνδρες που επιστρατεύτηκαν κατά τη διάρκεια του πολέμου πάνω από 10 εκατομμύρια σκοτώθηκαν στα διάφορα πεδία των μαχών και 20 εκατομμύρια τραυματίστηκαν. Τα θύματα ανάμεσα στους αμάχους δεν ήταν λιγότερα από τους νεκρούς στρατιώτες. Σύμφωνα με τα στοιχεία του πίνακα στο κείμενο Β, τις περισσότερες απώλειες είχε η Γαλλία, καθώς το ποσοστό των νεκρών, αναπήρων και τραυματιών επί συνόλου των επιστρατευμένων ανέρχεται στο 60%, ενώ ακολουθούν η Γερμανία με ποσοστό 41%, η Αυστροουγγαρία με ποσοστό 38% και η Αγγλία με ποσοστό 37%. Αλλά και όσοι επέστρεψαν από τον πόλεμο είχαν να αντιμετωπίσουν τα σχόλια και την κατάκριση της κοινωνίας. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει το κείμενο Α, οι ανάπηροι και οι παραμορφωμένοι λόγω πολέμου περιθωριοποιούνταν, ενώ οι ίδιοι προσπαθούσαν να διεκδικήσουν μια θέση στην κοινωνία, καταγγέλλοντας όσους δεν συμμετείχαν σε μάχιμη θέση στον πόλεμο.

Το κόστος του πολέμου αποδείχτηκε πολύ μεγαλύτερο από αυτό που μπορούσαν να υπολογίσουν το 1914 οι αντίπαλοι. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει το κείμενο Β, η Αγγλία και η Γαλλία βγήκαν κατεστραμμένες από τον πόλεμο, χάνοντας την ακμή τους, αλλά και το οικονομικό προβάδισμα που είχαν μέχρι τότε έναντι της Γερμανίας και των υπολοίπων χωρών. Παράλληλα, έχασαν και τις επενδύσεις που είχαν στη Ρωσία και την οθωμανική αυτοκρατορία. Η μόνη κερδισμένη χώρα ήταν οι ΗΠΑ γιατί μόνο αυτές δεν είχαν εδαφικές και οικονομικές απώλειες. Έτσι, έγιναν οι δανειστές των οικονομικά κατεστραμμένων από τον πόλεμο χωρών.

Δυσκολότερο να υπολογιστεί είναι το ηθικό τίμημα του πολέμου. Η προβολή της νίκης ως υπέρτατου σκοπού που δικαιολογεί όλα τα μέσα υποβίβασε τις βασικές αξίες του δυτικού πολιτισμού. Ο πόλεμος εξασθένησε και υπονόμεισε θεσμούς και αξίες, όπως την κοινοβουλευτική δημοκρατία, τα φιλελεύθερα ιδεώδη και την ελεύθερη οικονομία, και εισήγαγε ή επέτεινε άλλους θεσμούς, όπως τον κρατικό παρεμβατισμό στην οικονομία και την παρέμβαση των στρατιωτικών στην πολιτική.

β) Ο πόλεμος οδήγησε επίσης στην αναθεώρηση πολλών αρχών και δογμάτων που ρύθμιζαν έως τότε τις διεθνείς σχέσεις. Η δήλωση του προέδρου των ΗΠΑ Ουίλσον (Woodrow Wilson) για την αυτοδιάθεση των λαών (τα περίφημα «14 σημεία»), που δημοσιεύτηκε τον Ιανουάριο του 1918, προσέδωσε ιδεολογική υπόσταση στη σύρραξη και επιτάχυνε την αποσταθεροποίηση και τη διάλυση των δύο πολυεθνικών αυτοκρατοριών της Ευρώπης, της Αυστροουγγαρίας και της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Όπως μας επιβεβαιώνει το κείμενο Γ, ο Ουίλσον στο μήνυμά του στο Κογκρέσσο των Ηνωμένων Πολιτειών εισηγείται την κατάργηση της μυστικής διπλωματίας και των εξοπλισμών, προτείνοντας την πολιτική ανεξαρτησία και την εδαφική ακεραιότητα των λαών στο πλαίσιο της Κοινωνίας των Εθνών. Στόχος αυτού του προγράμματος, παρά τον ουτοπικό του χαρακτήρα, ήταν η αποφυγή τριβών, που θα οδηγούσε σε νέες πολεμικές συρράξεις, και ο περιορισμός της απογοήτευσης των ηττημένων.

Τόσο οι εδαφικές υποσχέσεις όσο και τα δάνεια περιέπλεξαν ακόμη περισσότερο τις διακρατικές σχέσεις, αύξησαν τις ξένες επιρροές και επεμβάσεις και υποβίβασαν γενικά το επίπεδο των διεθνών σχέσεων. Επιτάχυνε επίσης την αποσταθεροποίηση και τη διάλυση των πολυεθνικών αυτοκρατοριών της Ευρώπης, της Αυστροουγγαρίας και της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Για να κερδηθούν η Ιταλία και η Ελλάδα, οι Σύμμαχοι προέβησαν σε παραχωρήσεις σε βάρος της Αυστρίας και της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, οι οποίες δεν ήταν δυνατόν να ικανοποιηθούν χωρίς να προκαλέσουν αναστατώσεις που δε συνέφεραν ούτε στους ηττημένους ούτε στους νικητές. Ανάλογες ήταν οι επιδράσεις των συγκρουόμενων συμμαχικών υποσχέσεων στους Άραβες και στους Εβραίους. Τόσο η Βρετανία όσο και η Γαλλία, αλλά κυρίως η πρώτη, υποστήριξαν την επανάσταση των Αράβων και προώθησαν την εθνική αποκατάστασή τους,

ΘΕΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΩΝ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ 2016

ενώ παράλληλα υποσχέθηκαν (η Βρετανία ανέλαβε επίσημα το 1917) να προωθήσουν την ίδρυση εθνικής εστίας των Εβραίων.

ΤΙΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΕΠΙΜΕΛΗΘΗΚΕ Ο ΤΟΜΕΑΣ ΤΩΝ ΦΙΛΟΛΟΓΩΝ ΤΩΝ
ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΩΝ

«ΟΜΟΚΕΝΤΡΟ» ΚΑΙ «ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ» ΦΛΩΡΟΠΟΥΛΟΥ

www.floropoulos.gr

**ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ Μ. – ΛΙΑΒΑΡΗ Α. - ΠΟΥΛΑΚΟΥ Μ. –
ΣΟΥΛΟΥΤΖΟΓΛΟΥ Ρ. – ΧΑΤΖΗΤΣΟΜΠΑΝΗ Μ.**